

Slovanske pravljice.

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

13. Bog daj srečo!

(Slovaška.)

Vdovec je imel hčerko, ki je rada zahajala k sosedovim v vas. Hodila je tja na prejo ali pomagat sosedovi hčeri pri kakem drugem delu. Soseđa je bila vdova, in ljudje so govorili, da je čarovnica. S sosedovo deklico je bila vedno jako prijazna. Kadar je prišla v vas, se je lepo pogovarjala z njo, ji spekla hlebček ali jo pogostila s kako slaščico; zato se je deklici jako prikupila.

Nekoč je zopet prišla na prejo. Obe deklici sta sedli h kolovratoma in predli.

»Oj, kako bi bilo lepo, otroka, ko bi vedve skupaj bivali pod eno streho!« vzklikne čarovnica posmehljivo in se obrne k sosedovi hčerki, rekoč: »Dragica moja, povej očetu, naj mene vzame za ženo, in potem se nam bo na vso moč dobro godilo vsem skupaj.«

Mlada sosedka ni črhnila na to, na tistem pa si je želela, da bi dobila mater svoje prijateljice za mačeho.

Ko pride domov, zvito opomni očetu:

»Zakaj se ne oženite, oče? Dobili bi si pomočnico, jaz pa dobro mačeho. Vzemite sosedo. Ona bi mi bila dobra mačeha.«

»Ljudje sodijo, da je naša soseda čarovnica. Slaba mačeha bi ti bila«, odgovori oče.

»Le vzemite jo, oče! Gotovo mi bo dobra. Ljudje govoričijo, kar ni res«, prigovarja hčerka očetu, dokler ga ne pregovori. Vzel je sosedo. Toda kaj se zgodi? Svatovščina še ni bila pri kraju, a mačeha je bila že vsa drugačna; tako se je vedla do pastorki, kakor bi ta ne bila nikdar pričakovala. Niti jesti ji ni dala, kakor bi se bilo spodobilo. S psičkom vred je morala jesti iz njegove skledice. Namesto kruha ji je pekla podpepelnike. Lepšo obleko ji je pobrala in ji dala zanjo ponošene stare cape svoje hčerke. Tej se je dobro godilo. Hodila je kakor pavica. Vsak dan je dobivala mastne krapke in slaščic polne žepe. Tudi hči se je izpremenila kakor mati. Nič več ni marala za svojo nekdanjo prijateljico. Vsa nakičena se ji je posmehovala, rekoč: »Glej, tako lepo obleko imam, ti pa nič kakor same cunje, in slaščic — koliko imam! Glej jih, dam ti jih pa ne!« Ubožica se je dostikrat razjokala; čudo, da ji ni počilo srce od žalosti.

Nekoč bridko joka pri vodnjaku. Oče jo zagleda in stopi k nji, rekoč: »Vidiš, deklica, saj sem ti pravil, da ti ne bo mačeha dobra. Ali kar je, to je; sedaj le potrpežljivo prenašaj, kar ti je namenil Bog!«

»Prav pravite, toda pomagala si bom kako. Službe si pojdem iskat, da pridem do kruha«, odgovori hčerka vsa solzna, tolažeč sebe in očeta.

Nedolgo potem je res šla služiti. Poprosila je mačeho, naj ji da s seboj, kar ji bo treba v službi; toda čarovnica se je zarežala nanjo, češ, ali nima dobre obleke in rok, da si kaj pridobi z njimi. Ničesar ji ni dala, razen kar je imela na sebi. Za popotnico ji je spekla nekaj podpepelnikov. Ubožica se je poslovila od doma. Šla je, kamor so jo vedle oči. Gredeč pride do brvi.

»Bog daj srečo, brvica!« jo prijazno pozdravi.

»Bog jo daj tudi tebi, deklica!« se zahvaljuje brv. »Kam greš, kam?«

»Službe si grem iskat.«

»Oj, preobrni me, preobrni me«, prosi brv, »že toliko let hodijo ljudje po meni, a nihče me ne preobrne. Nu, preloži me, gotovo ti povrnem to dobro delo.«

Deklica preloži brvico in odide. Spotoma sreča psička.

»Bog daj srečo, psiček!« ga pozdravi.

»Bog jo daj tudi tebi, deklica!« se zahvaljuje psiček. »Kam pa greš, kam?«

»Službe si grem iskat.«

»Oj, očedi me! Toliko ljudi je že šlo mimo, pa se me ni usmilil nobeden. Vse ti povrnem v sili,« prosi psiček, in deklica ga osnaži. Ko ga je bila očedila, je odšla in prišla do stare hruške.

»Bog daj srečo, hrušica!«

»Bog jo daj tudi tebi, deklica! Kam greš?«

»Službe si grem iskat.«

»Oj, otrepi me, otrepi me! Ne morem več držati hrušk, in nihče mi ne pomaga. Gotovo ti pridem na pomoč«, jo prosi hruška. Deklica strese drevo, da popadajo z njega vse hruške. Drevo se oddahne.

Zopet je šla dalje in črez malo časa prispela do volička, ki se je pasel na travniku.

»Bog daj srečo, voliček!« ga pozdravi potnica.

»Bog jo daj tudi tebi, deklica! Kam pa greš, kam?«

»Službe si grem iskat.«

»Poženi me s tega travnika. Toliko let se že pasem tu, pa me nihče ne prežene. Pomagal ti bom zato.« Deklica je izgnala volička s travnika in šla dalje. Prišla je do peči, ki je gorela.

»Bog daj srečo, pečica!«

»Bog jo daj tudi tebi, deklica! Kam pa greš, kam?«

»Službe si grem iskat.«

»Oj, izgrebi iz mene ogenj. Toliko let že veninven gori v meni, in nihče me ne izgrebe. Pomagala ti bom, če to storiš.«

Poleg peči je bila greblja. Potnica jo vzame, izgrebe z njo peč in odide. Šla je črez doline in gore. Nekega dne pride do samotne hiše v gozdu. V hiši ni bilo nikogar razen stare babice. To je bila čarovnica Ježibaba.

»Bog daj srečo, gospodinja!« jo pozdravi dekletce.

»Bog jo daj tudi tebi, deklica! Kaj pa tu iztikaš, kaj?«

»Službe si grem iskat. Prišla sem se ponujat k vam. Ali bi me ne hoteli vzeti v službo?«

»Ej, seveda te sprejemem. Glej, ničesar drugega mi ne boš delala kakor samo teh enajst izb pometala. Dobro ti bo tu. A glej, tam je dvanajsta izba. Vanjo mi ne stopaj, niti pogledati vanjo se ne drzni!«

»Kakor mi ukažete, tako bom storila«, odgovori deklica. Ko se je bila malo odpočila, je šla takoj delat. Vsak dan je pometala onih enajst izb. Da bi v dvanajsto pogledala, ji ni prišlo na misel.

Nekoč je odšla Ježibaba z doma. Deklica je pometala izbe. Ko pometa enajsto, ji šine v glavo misel, zakaj bi pač ne smela stopiti v dvanajsto. Morebiti ne bo tako hudo, če malo pokuka vanjo; saj je ne bo nihče zapazil. Tolažeč se s to mislijo, dene metlo v kot, stopica počasi k durim dvanajste izbe, jih odpre samo toliko, da polukne z enim očesom skozi nje. Sredi izbe zagleda tri kadi.

»Ej, kaj je neki v teh kadeh?« zašepeče in odpira duri bolj in bolj, dokler niso bile odprte na stežaj. Ona stopi v izbo.

Tam je bilo v eni kadi zlato, v drugi srebro, v tretji bakrovina. Deklica vzklikne, tako se je začudila. Kakor bi ji bilo nekaj reklo, se nagne k prvi kadi in si umije glavo. Lepi lasje se ji hipoma pozlate. Nato si umije še roke in noge. Ali zdajci ji pride na misel, kaj poreče Ježibaba, kadar se vrne. Deklica izpozna, da ji tu ni več obstanka. Nemudoma se odpravi na pot in pobegne. Ko je prišla Ježibaba domov, zagleda duri dvanajste izbe odprte in okolo kadi razlito zlato. Takoj ji je jasno, kaj se je zgodilo. Urno zgrabi železen greben, sede na trlico in hajdi za deklico! Pri peči bi jo bila že došla, toda peč je pustila mimo deklico, na Ježibabo pa je bruhnla ogenj, in čarovnici je zgorela trlica.

Med tem je deklica precej pretekla Ježibabo; toda na travniku, kjer se je pasel voliček, bi jo bila skoro dohitela; ubožica je že slišala, kako kriči nanjo; toda voliček se je zakadil v Ježibabo in jo tako gonil semintja, da je mogla deklica daleč uiti. Pri hruški pa ji je bila zopet za petami. Hruška je pustila deklico mimo; a ko je hotela Ježibaba za njo, jo je butila z vejami na tla; čudo, da ji ni polomila kosti. Preden je zlezla pokonci in pobegnila dalje, je prihitela deklica do psička. Ali kaj, čarovnica je bila takoj za njo in gotovo bi jo bila ujela, ko bi ne bilo psička. Ta se ji je postavil po robu in lajal in jo popadal, da ni mogla naprej, in je bila deklica zopet daleč spredaj. Pri brvi se deklica ozre, in gorje! Ježibaba ji je zopet za petami. Begunka skoči naglo na brv in hiti črez. Za njo skoči še čarovnica na brv, ali — pok! — brv se prelomi, in Ježibaba pade v vodo. Komaj se reši na suho. Rada bi bila še preganjala deklico, toda ni imela več pravice za to. Razjarjena vpije za njo: »Nemarnica, sreča ti, da te nisem došla, sicer bi ti bila s tem-le grebenom postrgala zlato z glave in s telesa.« Zlatolasa deklica se ni ozrla, ampak tekla naravnost domov. Ko se je bližala domači hiši, je pel petelin, sedeč na vereji:

»Kikiriki
na verejici!
Naše pišče
dóma išče,
pred njim lesk,
za njim blesk.«

Deklica obstane in premišlja, ali naj bi šla domov ali ne. Ni šla, ampak sedla je poleg vodnjaka, kjer je tolikrat sedevala in jokala. Precej dolgo je sedela tam. Kar jo zagleda mačehina hči; izpozna jo in teče povedat materi: »Mama, mama, je že nazaj prišla iz službe. Oj, ko bi vedeli, kakšna je — vsa zlata. Tam-le pri vodnjaku sedi.«

Mačeha prihiti iz hiše in vidi, da je res, kar je povedala hči. Prijazno sprejme pastorko in jo priliznjeno povabi v hišo, da bi čim prej zvedela, kje se je tako pozlatila, da bi mogla tja poslati še svojo hčer.

Pastorka gre z njo. Ko stopi v hišo, vse zablesti od njene lepote. Mačeha jo hvalisa kakor bi jo Bog ve kako ljubila, hčer pa kara: »Tako je, Kdor gre po svetu, si kaj pridobi; ti pa ne umeš drugega kakor čepeti doma. Nu, spravi se kam, da bo kaj iz tebe!«

»Eh,« odgovori hči, »saj pojdem. Zakaj bi ne šla? Samo pove naj mi, kam naj grem.«

Pastorka ji dopove, kam naj ide. Mati ji pripravi lepo obleko, ji napeče mastnih krapkov in jo pošlje po svetu, iskat si službe.«

Mačehina hči je šla tja, kamor ji je bila svetovala pastorka. Spotoma prispe do brvi, pa se ji ne pokloni in je ne pozdravi. Brv jo poprosi, da bi jo obrnila na drugo stran, toda ošabno ji odgovori: »Eh, čemu bi se ukvarjala s teboj, ker imam pred seboj še dolgo pot.«

Odšla je in ni preložila brvi. Prišla je k psičku. Ni ga pozdravila, in ko jo je prosil, naj ga očedi, se je zadrla: »Eh, čemu bi se ukvarjala s tako grdobo, ko bom imela dosti drugačnega dela.«

Ko je prišla do hruške, ki jo je prosila, da bi jo otrsela, in ji zato obetala, da ji pomore, kadar bo v potrebi, se ni ozrla nanjo, ampak hitela svojo pot. Voliček jo je tudi prosil, da bi ga izgnala s travnika, toda ošabno je šla mimo njega kakor bi ga ne slišala. Prišla je do peči, ki je neprenehoma gorela in bila polna oglja. Potnica je šla mimo, in ko jo je peč prosila,

da bi jo izgrebla, je še pogledala ni. Naposled pride do samotne hiše v gozdu, kjer je stanovala Ježibaba. Stopi v izbo. Starka sedi za mizo.

»Bog daj srečo, gospodinja!« jo pozdravi.

»Bog daj, Bog jo daj tudi tebi, deklica! Čemu si prišla semkaj?«

»Ponudit sem se prišla, bi me li ne hoteli vzeti v službo.«

»Rada te sprejemem, saj sem sama. Glej, teh enajst izb mi boš pometala vsak dan; v dvanajsto pa se ne drzni pogledati, sicer gorje ti!«

»Dobro, gospodinja, dobro. Storila bom, kakor ste mi ukazali,« odgovori dekle in ostane v službi.

Nekaj časa je pometala teh enajst izb. Kar se je loti želja, da bi pogledala v dvanajsto izbo. Samo tega čaka, da bi Ježibaba kam šla; tedaj poizkusi. Želja se ji je izpolnila. Nekega dne je šla starka na polje. Dekle takoj odloži metlo in hiti k durim dvanajste izbe. Odpre jih, vnide in zagleda tri kadi. V eni je bila bakrovina, v drugi srebro, v tretji zlato. Ko zagleda poslednjo — hušk vanjo! Vsa se izkoplje v zlato, tako da bi jo bilo moči ožeti. Potem skoči iz kadi, in hajdi v beg!

Ježibaba se vrne domov. Zbode jo, ker so bile izbe nepometene in zlato razlito po tleh.

»Le čakaj, zlato ti bo presedalo!« vzklikne, obuje čižme, s katerimi je ob vsakem koraku premerila miljo poti, zgrabi železen greben, in hajdi za deklico, ki je med tem pritekla do goreče peči; ali peč je ni pustila mimo. Bruhnila je ogenj nanjo, in zlato se je jelo tajati. Komaj je odšla tej stiski, že jo je dohitela druga. Voliček, ki se je pasel na travniku, je ni hotel pustiti dalje; toliko časa jo je zadrževal, dokler ni prikorakala Ježibaba. Česnila je begunko z grebenom, da se je zlato osipalo z nje. Ježibaba se sklone in ga pobira po tleh. V tem pobegne deklica in pride do hruške. Lop! — jo ošine razžaljena hruška. Preden je zlezla izpod njenih vej, pridirja Ježibaba in češe zlato z nje. Ko ga je pobirala, je zopet ušla deklica in prisopihala do psička; toda ta je ni hotel pustiti naprej, lajal in skakal je pred njo, dokler ni prispela Ježibaba. Kri je oblivala nesrečnico, ko ji je čarovnica zopet česala zlato z glave in s telesa. Iznova ji uteče in dospe do brvi, ali gorje, brv se prelomi, ko stopi deklica nanjo, in ona pade v vodo. Ježibaba prihromasti za njo z grebenom in jo strže, dokler je bil na nji še kak košček zlata. Kar ni vzel greben, to je odnesla voda. Napol mrtva, utrujena, raztrgana zleze naposled na suho ter tava domov. Ko se približa domači hiši, zapoje petelin, sedeč na vereji:

»Kikiriki
na verejici!
Naše pišče
dóma išče,
pred njim lusk,
za njim pljusk.«

Boječ se stopiti v hišo, ide k vodnjaku, sede in bridko joka: »Oj, kaj sem si prislužila, kaj pridobila! Kaj poreko mati, ko sem tako nesrečna?«

Mati jo je slišala in izpoznala po glasu. Vesela jo pozove v hišo: »Nu, pojdi, dragica moja, pojdi noter in povej nam, kako se ti je godilo in kaj si zaslužila?«

Dekle stopi v hišo. Kako se ustraši mati, ko zagleda njeno razpraskano, odrto telo in raztrgano obleko. »No, tak zaslužek si prinesla domov, nemarnica!« kara hčer. Odsihdob je ni mogla več trpeti.

Neđolgo potem se je zlata pastorka omožila z mladim, bogatim gospodom. Prav dobro se ji je godilo, ker je bila ponižna in priljudna; mačehina hči pa se je potikala po svetu, in nihče je ni maral.